

OCHRANA ZVÍŘAT PROTI TÝRÁNÍ VE SVĚTLE AKTUÁLNÍ JUDIKATURY

Mgr. Kristýna Králová

*„Přijde čas, kdy zločin spáchaný na zvířeti bude trestán
stejně jako zločin spáchaný na člověku.“*

Leonardo da Vinci

Úvod

Jelikož zvířata jsou stejně jako lidé živými tvory, kteří jsou schopni pociťovat bolest, strach, utrpení a další pocity, zasluhují si ze strany člověka odpovídající ochranu. V posledních letech se postoj společnosti k otázce zacházení se zvířaty značně proměnil. O tom svědčí i značně negativní reakce společnosti na hojně medializované otřesné případy týrání zvířat a existence množin psů a koček na území České republiky.¹

Tento článek se zaměřuje na různé aspekty péče o zvířata a zajištění jejich životní pohody (welfare) v reflexi judikatury. Předmětem zkoumání je především relevantní judikatura z posledních let na pozadí platné právní úpravy a vybraných názorů odborné literatury. Aktuální judikatura se týká především porušení povinností stanovených zákonem č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, a dalších souvisejících právních předpisů, a to i s ohledem na v posledních letech provedené novelizace, na které judikatura už buď reagovala, anebo rozhodovací praxe soudů změny právní úpravy sama ovlivnila. Legitimním cílem sledované právní úpravy je ochrana zvířat, resp. zamezení jejich nevhodného chovu. Již dříve Ústavní soud ve své rozhodovací praxi označil zlepšení chování ke zvířatům za veřejný zájem. Nutno podotknout, že ačkoliv se jedná o nález již z dřívější doby, konkrétně ze 16. 10. 2001 (sp. zn. Pl. ÚS 5/01), tomuto názoru koresponduje navazující vývoj jak právní úpravy, tak i judikatury. Pozornost bude v článku věnována porušení zákonem stanovených povinností, které mohou být, podle jejich povahy a intenzity, předmětem soudní kontroly jak správního soudnictví, tak i obecného soudnictví v linii trestního práva. Tam, kde se k dané věci vyjadřoval i Soudní dvůr EU, budou předmětem zájmu i jím vyjádřené závěry. Zásadnější závěry vyplývající z judikatury budou citovány a analyzovány podrobněji přímo v textu.

¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2023, sp. zn. 7 Tdo 55/2023

1. Podoby týrání zvířat

V současnosti nelze zpochybnit, že společnost má značný zájem na ochraně zvířat před nakládáním, které „*má povahu utrpení zvířete a ke kterému dochází v rozporu s právními předpisy upravujícími ochranu zvířete.*“² Za účelem ochrany zvířat proti týrání byl přijat zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, který díky nedávné novele (zákon č. 501/2020 Sb.), jež byla přijata z důvodu zvýšení ochrany zvířat a zlepšení jejich životních podmínek (*welfare*), doznal mnoha změn.

Týrání zvířat může mít mnoho podob, které nemusí spočívat pouze v přímém způsobení fyzické bolesti. § 4 odst. 1 zákona na ochranu zvířat proti týrání stanovuje neuzavřený výčet celé řady dílčích skutkových podstat naplňujících definici týrání. Zatímco některé skutkové podstaty týrání zvířat vymezené v § 4 odst. 1 zákona na ochranu zvířat proti týrání jsou definovány konkrétně, jiné jsou naopak stanoveny pouze obecným způsobem. S takovou metodou regulace se lze ztotožnit, neboť umožňuje aplikační praxi a judikatuře danou skutkovou podstatu náležitě vyložit. To lze demonstrovat na nedávném rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 1. 2024, č. j. 4 As 118/2023-19, ve kterém kasační soud dovodil, že i „*bezdůvodné použití výstražného zařízení (klaksonu) řidičem automobilu v bezprostřední blízkosti koní může představovat týrání zvířat.*“ Použití klaksonu totiž může představovat nepřiměřené působení stresových vlivů biologické, fyzikální nebo chemické povahy dle § 4 odst. 1 písm. j) zákona na ochranu zvířat proti týrání, ve znění účinném do 31. 1. 2021, tj. v době rozhodování NSS (v nynějším znění se jedná o § 4 odst. 1 písm. k) ZOZT). V tomto případě byl stěžovatelem řidič osobního automobilu, který zatroubil na koně řádně vedené vodičem na pozemní komunikaci, ačkoliv pro něj nepředstavovali žádné nebezpečí, neboť je musel na dané komunikaci včas vidět a měl tak čas před nimi bezpečně zastavit. Nejednalo se proto o situaci, při které by bylo v souladu se zákonem nutné použít výstražné znamení z důvodu odvrácení hrozícího nebezpečí.³ Ba právě naopak, zatroubením stěžovatel „*mohl koně poplašit, čímž právě mohlo vzniknout nebezpečí vzniku škody na zdraví i majetku.*“ Stěžovatel přitom neodvracel „*náhlé či neočekávané nebezpečí na pozemní komunikaci, které nemohl spolehlivě odvrátit jiným způsobem,*“ a proto bylo zatroubení bezdůvodné. Nejvyšší správní soud při svém rozhodování vycházel mj. i z odborného vyjádření Krajské veterinární správy (KVS), resp. z jeho potvrzení Ústřední veterinární správou Státní veterinární

² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2023, sp. zn. 7 Tdo 55/2023

³ Dle § 31 odst. 1 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, platí, že „je-li to nutné k odvrácení hrozícího nebezpečí, dává řidič zvukové výstražné znamení. Mimo obec může řidič dávat zvukové výstražné znamení i tehdy, je-li to nutné k upozornění řidiče předjížděného vozidla.“

správy (ÚVS), které jsou dle § 19 odst. 1 písm. b) zákona na ochranu zvířat proti týrání odbornými orgány ochrany zvířat. S ohledem na vlastnosti těchto zvířat lze dle KVS i ÚVS považovat zatroubení na koně za nepřiměřené působení stresových vlivů, a tudíž mohou být naplněny znaky týrání zvířat.⁴ S tímto názorem vycházejícím z názoru odborného orgánu lze plně souhlasit.

S určitou mírou stresu zvířat je vždy spojen i předvánoční pouliční prodej kaprů. V těchto případech musí být pro prodejce předem zřejmé, jaká intenzita stresu ryb již představuje týrání zvířat ve smyslu § 4 odst. 1 písm. k) zákona na ochranu zvířat proti týrání. Stěžejním je v těchto případech odborné vyjádření orgánu veterinární správy, které má povahu závazného stanoviska ve smyslu § 149 odst. 1 správního řádu. Zákon stanovuje, že každé závazné stanovisko musí být vždy přesvědčivě odůvodněno, v opačném případě to může s ohledem na jeho závaznost pro výrokovou část rozhodnutí správního orgánu vést až ke zrušení takového rozhodnutí. V případě, který posuzoval Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 10. 1. 2019, č. j. 1 As 375/2018-26, přitom ze závazného stanoviska nebylo zřejmé, z čeho konkrétně je zákonem požadovaná míra stresu při prodeji vánočních kaprů vyvozována, neboť dané stanovisko neobsahovalo „konkrétní a dostatečně odůvodněné úvahy, které by vedly k závěru, že v posuzovaném případě, odlišně od jakéhokoliv jiného prodeje, skutečně bylo vyvoláno bezdůvodně nepřiměřené působení stresových vlivů biologické, fyzikální nebo chemické povahy, jež by bylo nutno kvalifikovat jako týrání zvířat.“ Závazné stanovisko proto nebylo přesvědčivě zdůvodněno a v takovém případě ho nelze považovat za přezkoumatelné. Nestáčí tedy, pokud orgán veterinární správy uvede pouze obecná odborná východiska, která však nijak konkrétně nevztáhne na posuzovanou věc a nevysvětlí, proč uvedené projevy ryb již dosahují týrání zvířat dle § 4 odst. 1 písm. k) ZOZT. S tímto výkladem uvedeného ustanovení se lze ztotožnit. Jak již uvedl i Nejvyšší správní soud, obzvláště v takovýchto těžko předvídatelných situacích musí být ze závazného stanoviska orgánu veterinární správy zřejmé, z čeho je zákonem požadovaná míra stresu pro naplnění skutkové podstaty přestupku týrání zvířat správními orgány vyvozována, a to už jen z toho důvodu, aby v budoucnu k takovému zacházení se zvířaty znovu nedošlo.

V některých případech je posouzení, zda lze konkrétní jednání považovat za přestupek dle zákona na ochranu zvířat proti týrání, závislé na aplikaci jiných předpisů, které upřesňují skutkové podstaty naplňující týrání zvířat a podmínky řádné péče o ně. Zákon na ochranu zvířat proti týrání v § 5 odst. 1 stanoví, že nikdo nesmí bez důvodu usmrtit zvíře.⁵ Takovým důvodem, na základě které-

⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 1. 2024, č. j. 4 As 118/2023-19.

⁵ § 5 odst. 1 ZOZT

ho je možné tento zákaz porušit, je např. výkon práva myslivosti podle zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, dle něhož je myslivecká stráž (či myslivecký hospodář) oprávněn usmrcovat v honitbě toulavé psy, kteří pronásledují zvěř mimo vliv svého vedoucího ve vzdálenosti větší než 200 m od nejbližší nemovitosti sloužící k bydlení. Toto oprávnění však neplatí, pokud se jedná o plemena ovčáckých a loveckých plemen. Případem, kdy myslivecký hospodář zastřelil volně pobíhající psa v lese, se zabýval ve své rozhodovací praxi i Nejvyšší správní soud, a to v rozhodnutí ze dne 4. 3. 2021, č. j. 10 As 402/2020-26, ve kterém konstatoval, že správní orgány musí v takovém případě zjistit a řádně zdůvodnit, zda stěžovatel po právu usmrtil toulavého psa, anebo zda v rozporu s právem usmrtil psa ovčáckého nebo loveckého psa. Kasační soud v daném případě vzhledem ke skutkovým okolnostem dospěl k závěru, že „pokud stěžovatel střílel na psa, který měl znaky plemene, jehož odstřel je zakázán, zcela jistě neprokázal náležitou míru opatrnosti, která byla nutná v pozici mysliveckého hospodáře.“⁶ Nejvyšší správní soud vzhledem ke skutkovým okolnostem tohoto případu uzavřel, že správní orgány řádně zjistily skutkový stav věci, tedy že se skutečně jednalo o plemeno německého ovčáka a že psa zabila střela ze stěžovatelovy zbraně, za což byl shledán vinným ze spáchání přestupku z nedbalosti a byla mu uložena pokuta ve výši 7 tisíc Kč.⁷ S tímto závěrem kasačního soudu je přitom dle mého názoru nutno souhlasit. Stěžovateli jde navíc v tomto případě jednoznačně k tíži skutečnost, že se zabýval myslivostí celý život. Tím spíše se totiž neměl uchýlit ke střílení na psa, který byt i jen zdánlivě připomínal plemeno, jehož odstřel je zákonem zakázán.

2. Nevhodné podmínky chovu

Jak potvrzuje i odborná literatura, úroveň *welfare* zvířat, která jsou v péči člověka, je ve velké míře dána způsobem jejich chovu.⁸ Podmínky chovu jsou v současnosti ve velké míře regulovány právní úpravou, což reflektuje i rozhodovací praxe jak Nejvyššího správního, tak i Nejvyššího soudu. Rozhodování správních a trestních soudů je přitom nutné posuzovat ve vzájemné souvztažnosti. S ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe a princip *ultima ratio* je přitom trestněprávní kvalifikace určitého skutku jako trestného činu až nejzazším řešením, a proto musí soud vždy přihlédnout k okolnostem činu, pohnutkám pachatele a rovněž k míře jeho zavinění.

O týrání zvířat se nejedná jenom v případě, bylo-li zvíře skutečně vystaveno utrpení, ale i tehdy, bylo-li zvíře vystaveno podmínkám, „v nichž riziko utrpení re-

⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2015, č. j. 6 Tdo 1014/2015

⁷ § 27 odst. 1 písm. d) ZOZT

⁸ Müllerová, H. a kol. Kapitoly o právech zvířat. „My a oni“ z pohledu filosofie, etiky, biologie a práva. Praha: Nakladatelství Academia, 1. vydání, 2016, s. 639.

álně hrozí, aniž by se toto riziko nutně muselo v daném konkrétním případě materializovat.“⁹ Pro posouzení odpovědnosti za chov zvířat v nevhodných podmínkách (dle § 4 odst. 1 písm. l) ZOZT) pak není podstatné vlastnictví pozemku či zvířete a ani místo spáchání skutku, protože významné je pouze to, „zda postihovaná osoba týrané zvíře chová, tj. zda jej ve smyslu § 3 písm. k) zákona na ochranu zvířat proti týrání „drží nebo chová (...) trvale nebo dočasně.“ Na základě uvedených závěrů Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 3. 1. 2022, č. j. 10 As 150/2020-37, nepřisvědčil námitce stěžovatele, že nemohl být pachatelem deliktu, neboť dobytek prodal. Není tedy podstatné, komu patří pozemek, na kterém se kontrolovaná zvířata nacházela, ani komu patří tato zvířata.¹⁰ Osobně jsem zastáncem takového výkladu, neboť pro posouzení odpovědnosti za jednání v rozporu se zákonem na ochranu zvířat proti týrání je podstatný faktický stav, tzn. kdo se o zvíře skutečně stará a kdo tak zajišťuje podmínky jeho chovu, a nikoliv právní stav vlastnictví zvířete.

Judikatura se vyjádřila i k otázce krmení zvířat. Kromě toho, že je v rozporu se zákonem zvířata přímo krmit nebezpečnými předměty, naplňuje definici přestupku dle zákona na ochranu zvířat proti týrání rovněž situace, kdy jsou zvířata chována v takových podmínkách, ve kterých hrozí, že nebezpečné předměty pozrrou. Nejvyšší správní soud dovedl, že již ze samotného jazykového znění ustanovení § 4 odst. 1 písm. l) ZOZT (v nyní účinném znění) vyplývá, že „zákon za týrání zvířat označuje i samotný chov zvířat v nevhodných podmínkách či (z jiných než zdravotních důvodů) předložení potravy obsahující příměsi nebo předměty, které mu způsobují bolest, utrpení nebo jej jinak poškozují, byť shodou okolností takovou příměs zvíře nepozřelo, popř. tyto nevhodné podmínky ustálo bez újmy.“¹¹ V citovaném případě se jednalo o situaci, kdy chovatel ponechal ve výběhu balíky sena včetně ochranných sítí a hrozilo tak reálné nebezpečí, že zvířata části těchto ochranných sítí pozrrou. Výklad daného deliktu jako deliktu ohrožovacího, pro jehož naplnění postačuje již vystavení chovaných zvířat riziku nepříznivých následků, aniž by takové následky nutně musely nastat, je potřeba uvítat, neboť bezpochyby vede k ještě většímu posílení ochrany zvířat.

V zájmu zajištění dobrých podmínek chovu je rovněž nutné zkoumat i to, zda „bude chov probíhat v legálních stavbách, resp. zohlednit výsledek řízení ve věci povolení staveb určených pro chov před příslušnými stavebními úřady. Bylo by zcela absurdní, pokud by veterinární správa byla povinna vydat kladné povolení k chovu zvířat vyžadujících zvláštní péči i v případě, že by zjistila, že chov zvířat bude probíhat v nelegálních stavbách.“ Chov tedy musí probíhat ve stavbách, které jsou realizovány v souladu s územním plánem a které jsou pro dané účely povoleny.

⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 12. 2020, č. j. 10 As 306/2018-68.

¹⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 1. 2022, č. j. 10 As 150/2020-37.

¹¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 1. 2022, č. j. 10 As 150/2020-37.

Ostatně povinnou náležitostí žádosti o povolení chovu vybraných druhů šelem a lidoopů (uvedených v § 14a odst. 4 ZOZT) je i kolaudační souhlas týkající se staveb, ve kterých budou zvířata chována. Takové stavby tak musí splňovat požadavky dle stavebního zákona a rovněž i dle dalších stavebně-technických předpisů.¹² Se stanovením takového požadavku je nutno plně souhlasit, neboť vhodné podmínky k chovu zvířat bezpochyby zahrnují rovněž prostory, ve kterých jsou tato zvířata chována. Podmínka doložení kolaudačního souhlasu byla doplněna na základě podnětu Kanceláře veřejného ochránce práv, která se zabývala případem, kdy byl chován druh zvířete vyžadujícího zvláštní péči v zařízení, které nebylo zkolaudováno. Jednalo se o situaci, kdy chovatel choval takové zvíře ve stavbě, kterou stavební úřad nařídil pravomocně odstranit, avšak chovatel uloženou povinnost nesplnil.¹³

Otázka (ne)vhodných podmínek k chovu zvířat však v posledních letech rezonovala ve společnosti zejména v souvislosti s debatami o možném trestání tzv. množírny zájmových zvířat. Množírny rozumíme zařízení, ve kterých jsou chováni a rozmnožováni psi či kočky v nevhodných podmínkách, které způsobují jejich utrpení, a ve větším počtu, který jim neumožňuje uspokojovat řádně jejich životní potřeby.¹⁴ Tyto tendence nakonec vyústily v zavedení přestupku spočívajícího v chovu a rozmnožování zvířat v tzv. množírnách (§ 7a ZOZT) a také nového trestného činu chovu zvířat v nevhodných podmínkách (§ 302a trestního zákoníku).

Již předtím se k otázce nevhodných podmínek pro chov zvířat vyjádřil např. Krajský soud v Ostravě, který v rozsudku ze dne 23. 4. 2015, č. j. 22 A 69/2013-30, konstatoval, že „týráním zvířat ve smyslu § 4 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, je i chov velkého počtu psů na malém prostoru.“ Nevyhovující úroveň péče o chovaná zvířata se ve své rozhodovací praxi zabývaly rovněž trestní soudy. Rozsudkem Okresního soudu v Trutnově ze dne 25. 4. 2019, č. j. 3 T 5/2019-576, byl obviněný uznán vinným přečinem týrání zvířat podle § 302 odst. 1 písm. b), odst. 2 písm. b), odst. 3 trestního zákoníku, kterého se měl dopustit tím, že na své soukromé farmě čítající 100 ks skotu a 59 ovcí z jiných než zdravotních problémů omezoval výživu zvířat v rozporu se zákonem na ochranu zvířat proti týrání, nezajistil vhodné podmínky pro chov podle zákona č. 166/1999 Sb., veterinárního zákona, nezajistil dostatečné vnitřní prostory pro chov skotu i ovcí a vystavil je nepříznivým povětrnostním vlivům v prostoru krmiště, dále nezajistil ani zákonné odstranění kadáverů z prostor, ve kterém se zbylá zvířata pohybovala, nesledoval zdravotní stav zvířat a v neposlední řadě jim ani v odůvodněných

¹² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 2. 2022, č. j. 7 As 258/2021-26.

¹³ Důvodová zpráva k zákonu č. 501/2020 Sb.

¹⁴ § 7a odst. 1 ZOZT.

případech neposkytl včas první pomoc a nepožádal o veterinární pomoc, čímž způsobil úhyn velkého množství z chovaných zvířat.¹⁵ Obviněný se nakonec obrátil až na Nejvyšší soud, který v usnesení ze dne 23. 6. 2020, č. j. 7 Tdo 497/2020, dospěl k závěru, že z provedených důkazů včetně svědeckých výpovědí v podstatě vyplývá, že obviněný žádný vztah ke zvířatům neměl, bral je pouze jako prostředek výdělku a to hlavní, co kolem zvířat dělal, bylo zpracování papírů ohledně dotací. Zjištěný skutkový stav ani zákonnost postupu soudů přitom obviněný žádným relevantním způsobem nezpochybnil. Nejvyšší soud k tomu dodal, že jelikož trestní zákoník neobsahuje definici pojmu týrání zvířat, je nutné vyjít „pro účely jeho výkladu ve smyslu § 302 odst. 1 trestního zákoníku z vymezení pojmu týrání podle ustanovení § 4 odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, který způsoby týrání a jeho formy upravuje v ustanovení § 4 odst. 1 písm. a) až w).“ Do posunutí jednání obviněného vůči zvířeti do trestněprávní roviny došlo v tomto případě v souladu s tehdy účinným zněním trestního zákoníku z toho důvodu, že se jednalo o surový nebo trýznivý způsob týrání, k němuž došlo veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném.¹⁶

Obdobně pak trestní soudy posoudily jako přečin týrání zvířat, a to dokonce zvláště trýznivým způsobem, chov většího počtu psů¹⁷ v přeprávkách či klecích, ve kterých zvířata neměla vzhledem k malým rozměrům těchto prostor ani vodu či krmivo, přičemž chov obviněné byl motivován zcela zjištěně. Obviněná se provinila tím, že mj. nezajistila zvířatům potřebnou lékařskou péči, ba právě naopak prováděla na psech intravenózní léčbu, aniž by byla osobou k tomu odborně způsobilou. K prokázání nevhodných podmínek chovu v tomto případě jednoznačně přispěla provedená domovní prohlídka. Ta je přitom v obdobných případech často jedním ze stěžejních důkazů sloužících k prokázání protiprávního jednání chovatelů. Ke vstupu do obydlí je oprávněn příslušník Policie ČR v případech, kdy má důvodné podezření, že se v objektu nachází týrané zvíře, a to dle § 40 odst. 1, 2 písm. c) zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Za takové situace je policista oprávněn vstoupit do obydlí bez přítomnosti a souhlasu jeho uživatele. Ke vstupu do objektu může dojít i ze strany pracovníků krajské veterinární správy za součinnosti příslušníků PČR. Nutno dodat, že vstup do obydlí, jiného prostoru nebo na pozemek podle § 40 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky,

¹⁵ Konkrétně ke dni 23. 3. 2017 způsobil úhyn 7 krav, 20 telat a 29 ovcí, následně ještě v období do 18. 4. 2017 uhynuly 3 ks skotu, 1 tele, 2 ovce, celkově tedy uhynulo 10 ks skotu, 21 ks telat a 31 ks ovcí.

¹⁶ K tomuto případu došlo ještě před novelizací trestního zákoníku provedenou zákonem č. 114/2020 Sb., a proto trestní zákoník vyžadoval u přečinu týrání zvířat podle § 302 odst. 1 TZ, tedy v jeho základní skutkové podstatě, naplnění jedné z alternativně stanovených okolností, jimiž jsou zvláště surový nebo trýznivý způsob týrání anebo surový nebo trýznivý způsob týrání, k němuž došlo veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném.

¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2023, sp. zn. 4 Tdo 895/2023.

není úkonem trestního řízení, a pokud by při něm došlo k nějakému pochybení, nezakládalo by to nezákonnost následně provedené domovní prohlídky.¹⁸

Trestní soudy již ve své rozhodovací praxi reflektovaly i novelu trestního zákoníku provedenou zákonem č. 114/2020 Sb., s účinností od 1. 6. 2020. Již za účinnosti této novely trestního zákoníku Nejvyšší soud v usnesení ze dne 28. 2. 2023, sp. zn. 4 Tdo 165/2023, odmítl dovolání obviněných, kteří byli uznáni vinnými přečinem chovu zvířat v nevhodných podmínkách podle § 302a odst. 1 trestního zákoníku, kterého se dopustili podobným jednáním jako ve výše uvedených případech, tzn. chovem většího počtu zvířat v nevhodných podmínkách nezajišťujících potřebnou výživu, přístup k vodě ani dostatečný životní prostor či adekvátní veterinární péči. Nejvyšší soud k námitkám, dle kterých chov nebyl tak kritický a podmínky byly odpovídající, uvedl, že „posuzování (ne)vhodnosti podmínek chovu se musí posuzovat přísně individuálně při zohlednění zejména množství a kvality stravy poskytované chovaným zvířatům, zajištění možnosti dostatečného pohybu zvířat, hygienické podmínky chovu a zajištění veterinární péče, když teprve posouzení těchto podmínek uceleně, nikoliv izolovaně, může vést k závěru, zda se jednalo v konkrétním případě o nevhodné podmínky chovu či nikoliv.“ S tímto závěrem lze plně souhlasit.

2.1 Novela trestního zákoníku v reflexi nedávného usnesení Nejvyššího soudu

K přijatým změnám trestního zákoníku, které s sebou kromě zavedení skutkové podstaty trestného činu chovu zvířat v nevhodných podmínkách (§ 302a trestního zákoníku) přinesly rovněž částečnou změnu skutkové podstaty samotného trestného činu týrání zvířat (§ 302 trestního zákoníku), se v usnesení ze dne 8. 3. 2023, sp. zn. 7 Tdo 55/2023, velmi kriticky vyjádřil Nejvyšší soud. Přiklonil se k názorové skupině, dle které je aktuální právní úprava pouze odrazem aktivistických tlaků, nese určité rysy kampaňovitosti a otevírá otázku, zda lze přiznat zvířeti, které je předmětem útoku, srovnatelnou ochranu jako člověku.

K těmto závěrům dospěl v reakci na projednávaný případ, který se týkal nastrožení dvou nášlapných kovových čelistových pastí, do jedné z nichž se však chytla samice kočky domácí, jež v důsledku sklapnutí pasti utrpěla poškození pravé zadní končetiny, trpěla permanentní trýznivou bolestí a zůstala trvale omezena v pohybu, obratnosti a lovu ve venkovním prostředí. Uvedený skutek kvalifikoval nalézací soud jako zločin týrání zvířat dle § 302 odst. 1 a 3 písm. b) trestního zákoníku. Nejvyšší soud nicméně dospěl k jinému závěru a předchozí rozhodnutí ve věci zrušil. Konstatoval, že „jednání obviněného (na rozdíl od jednání, na něž společnost pohlíží neměnným způsobem již tisíce let – například krádež) by ještě při-

¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2023, sp. zn. 4 Tdo 895/2023.

bližně rok před spácháním nebylo trestným činem, neboť trestní zákoník k trestnosti vyžadoval zvlášť surový nebo trýznivý způsob týrání anebo spáchání činu veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném.“ K dramatickému zpřísnění trestního postihu týrání zvířat totiž došlo až novelizací trestního zákoníku provedenou zákonem č. 114/2020 Sb., s účinností od 1. 6. 2020, a to v souvislosti s kauzou tzv. množírén. V této souvislosti přitom dodal, že trestní sazby příslušných kvalifikovaných skutkových podstat se vyznačují až absurdně drakonickou výší a poukázal na skutečnost, že v některých případech může přesahovat i výši trestu uloženého za nedbalostní usmrcení člověka.

Ve vztahu k naplnění skutkové podstaty trestného činu týrání ve smyslu § 302 odst. 1 a 3 písm. b) trestního zákoníku pak Nejvyšší správní soud uvedl, že *„trvalým následkem podle § 302 odst. 3 písm. b) trestního zákoníku není jakékoli, byť i trvalé, poškození zdraví zvířete, ale jen poškození podstatné, způsobující nikoliv přechodnou vážnou poruchu (např. zmražení, ochromení údu, ztrátu či podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí nebo poškození důležitého orgánu), která narušuje normální tělesné či psychické funkce tak, že výrazně znesnadní život zvířete, který byl pro něj obvyklý před touto poruchou.*“ Z citovaného usnesení tedy vyplývá spíše negativní postoj Nejvyššího soudu k provedené změně právní úpravy, jejímž cílem bylo posílit ochranu zvířat. O tom ostatně svědčí i konstatování soudu, dle kterého lze *de lege ferenda* očekávat legislativní korekci tohoto stavu. To však samozřejmě neznamená nerespektování vůle zákonodárce vyjádřenou v zákoně, ale nutnost zvláště pečlivě a s ohledem na individuální okolnosti daného případu zabývat otázkou subsidiarity trestní represe vyjádřenou v § 12 odst. 2 trestního zákoníku. Ačkoliv samozřejmě nijak nezpochybnou zásadu subsidiarity trestní represe, s nanačteným postojem Nejvyššího soudu k otázce novely trestního zákoníku vedoucí k posílení ochrany zvířat dle mého názoru nelze souhlasit (viz dále).

2.2 Novela trestních předpisů jako skutečná nutnost, či pouhý aktivismus?

V souvislosti s výše nastíněným názorem Nejvyššího soudu je tedy na místě otázka, zda skutečně bylo nutné předmětnou novelu přijmout. Ačkoliv Nejvyšší soud uvedl, že novele nepředcházely žádné kriminologické či jiné studie, které by dokládaly nezbytnost jejího přijetí, nelze mít dle mého názoru za to, že by postačovalo pouze posílení správněprávní odpovědnosti v dané oblasti, a to zejména s ohledem na to, že novela přinesla zákaz chovu zvířat v nevhodných podmínkách i do roviny trestního práva. Uvedený trestný čin přitom představuje reakci na tzv. množírny, které byly v posledních letech hojně medializované a společností velmi negativně vnímané. Ostatně Česká republika bývala označována za ráj množírén. Dle statistik dokonce živá zvířata představují vedle drog a zbraní třetí nejvýnosnější komoditu, se kterou je nelegálně obchodováno, přičemž Česká republika

zaujímá (či minimálně dříve zaujímala) přední příčky nelegálního exportu štěňat do Evropy.¹⁹

Ačkoliv se v odborné literatuře objevují názory, zda by namísto přijetí předmětné novely trestního zákoníku nestačilo pouze posílení administrativněprávní odpovědnosti,²⁰ nabízí se v této souvislosti otázka, zda správní právo vůbec disponuje takovými prostředky, kterými by bylo možné účinně dospět ke stejné míře ochrany zvířat chovaných v nevhodných podmínkách, jakou nabízí právo trestní. Zejména s ohledem na obrovské zisky, které množírny svým provozovatelům přináší, je dle mého názoru namíste pochybovat o tom, že by správní sankce za protiprávní jednání v řádech i několika tisíc korun mohly představovat dostatečně efektivní prostředek ochrany zvířat. V této souvislosti je totiž nutno akcentovat, že výše správní sankce, kterou je nejčastěji pokuta, by nemohla dosahovat nepřiměřených (likvidačních) výšin, jak ostatně opakovaně dovedil ve své rozhodovací praxi i Nejvyšší správní soud. Dle mého názoru je tak za této situace ochrana prostřednictvím trestního práva adekvátním řešením pro závažné případy, u kterých nepostačuje postih v rovině práva správního.²¹

3. Omezení chovu zvířat

Další formou regulace podmínek chovu je rovněž plošné omezení některých chovů či prodeje živočišných výrobků. Již od 1. 10. 2017 je v České republice zakázáno chovat a usmrcovat zvířata výhradně nebo převážně za účelem získání kožešin.²² Kromě toho, že usmrcování zvířat za situace, kdy pro to není důležitý lidský zájem, je problematické z hlediska etické stránky, tak důvodem pro zákaz chovu byla zejména skutečnost, že pro kožešiny byli chováni především norci a lišky, což jsou živočišné druhy, které jsou v podstatě divoké, proběhla u nich jen velmi omezená domestikace, a proto z povahy věci nebylo možné naplnit v klecových

¹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 114/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších zákonů a některé další zákony, č. 114/2020.

K reakci společnosti viz např. https://www.lidovky.cz/relax/domaci-mazlicci/povinna-evidence-by-dle-ochrancu-omezila-nelegalni-obchod-se-psy.A160920_141942_domaci-mazlicci_ape
<https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/cesko-raj-mnoziren-v-evrope-patrimke-spickam-ilegalniho-exportu-stenat-115067>

Z nedávné doby pak např.: <https://www.denik.cz/regiony/mnozirnna-olomouc-stenata-olomoucko-utulek-neredin.html>

²⁰ Tento názor byl vyjádřen např. v článku prof. JUDr. Jiřího Jelínka, CSc., který se k této problematice vyjádřil v článku K nové trestněprávní úpravě aneb trefit kozla. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/08/19/k-nove-trestnepravni-ochrane-zvirat-aneb-trefit-kozla/>

²¹ Tento názor byl vyjádřen i v odborné literatuře, např. v článku od JUDr. Š. Kořínka v Trestněprávním revue s názvem Posílení ochrany zvířat v reflexi trestného činu „chov zvířat v nevhodných podmínkách“.

²² K uvedenému zakazu došlo přijetím zákona č. 255/2017 Sb.

chovech životní potřeby těchto zvířat.²³ Chov zvířat za účelem získání kožešiny byl proto společností vnímám poměrně dosti kontroverzně.²⁴ Ačkoliv autoritativní zákaz chovu kožešinových zvířat představuje zásah do vlastnického práva a svobody podnikání, je takovýto zásah přípustný, sleduje-li veřejný zájem na etickém zacházení se zvířaty a obstojí-li v tzv. testu proporcionality, resp. racionality, což je v tomto případě splněno.²⁵

Nejvyšší správní soud řešil dopady omezení kožešinového chovu ve své praxi několikrát, a to v souvislosti s kompenzačními příspěvky.²⁶ Na základě žádosti totiž zákonodárce umožnil chovatelům, kteří v rámci podnikání provozovali chov kožešinových zvířat a svoji činnost ukončili do 31. 1. 2019, získat od Ministerstva zemědělství jednorázový kompenzační příspěvek ke zmírnění dopadů zákazu tohoto chovu.²⁷ Nejvyšší správní soud se k této otázce poprvé vyjádřil v rozsudku ze dne 8. 2. 2024, č. j. 4 As 141/2023-30, ve kterém uvedl, že „konstrukce kompenzačního příspěvku ve smyslu ZOT neodpovídá institutu náhrady škody či ušlého zisku ve smyslu civilního práva, kde by bylo nezbytné zjistit (vedle protiprávního jednání škůdce, které zde absentuje) přesný počet zvířat k rozhodnému okamžiku. Úmyslem zákonodárce je, jak je doslovně uvedeno v důvodové zprávě i ve znění zákona samého, zmírnění dopadů chovatelům, kteří v rámci podnikatelské činnosti provozovali chov zvířat pro kožešiny a svou činnost ukončili do 31. 1. 2019.“ Nejvyšší správní soud zdůraznil, že „při stanovení počtu zvířat podle § 29c ZOT nemá správní orgán žádný prostor pro uvážení, ale správní orgán zde v rámci výkonu veřejné moci aplikuje zákonné ustanovení, dle něž se počet zvířat pro výpočet kompenzačního příspěvku stanoví jako nejvyšší počet zvířat zjištěný u chovatele při kontrolách krajské veterinární správy provedených v letech 2014, 2015, 2016, 2017 a 2018 (§ 29c odst. 8 ZOT).“ Otázkou způsobu výpočtu kompenzačního příspěvku se kasační soud zabýval rovněž z hlediska zásahu do práva podnikat. Právní úpravu způsobu výpočtu podrobil testu racionality²⁸ a dospěl k závěru, že použití dokladu KVS zpracovaného při provádění kontrole ke stanovení počtu zvířat „je dostatečně objektivním a nediskriminačním postupem“, kterým zákonodárce zamezil možným manipulacím s počty chovaných zvířat za účelem maximalizace poskytovaného příspěvku.²⁹ Tuto

²³ Důvodová zpráva k zákonu č. 255/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů

²⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 2. 2024, č. j. 8 As 135/2022-42.

²⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94

²⁶ § 29c ZOZT.

²⁷ Žádost bylo nutno podat dle § 29c odst. 3 zákona na ochranu zvířat proti týrání, výpočet konkrétní částky pak upravuje § 29c odst. 7 a 8 ZOZT.

²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. Pl. ÚS 7/17

²⁹ Rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 2. 2024, č. j. 4 As 141/2023-30, ze dne 22. 2. 2024, č. j. 8 As 135/2022-42, ze dne 22. 2. 2024, č. j. 8 As 281/2022-37, a ze dne 27. 2. 2024, č. j. 10 As 308/2022-32.

změnu právní úpravy spočívající v zákazu chovu určeného k získání kožešin lze plně uvítat, neboť usmrcování zvířat pro kožešiny a omezování jejich přirozených podmínek v rámci takového chovu nelze považovat za opodstatněné.

Jako další formu omezení chovu lze považovat také omezení výjimečných postupů při usmrcování zvířat bez omráčení za účelem rituálních (halal a košer) porážek. Na unijní úrovni je problematika ochrany zvířat při usmrcování upravena příslušným Nařízením Rady (ES) č. 1099/2009, které sice stanoví obecné pravidlo, že zvířata se usmrcují pouze po omráčení, avšak z tohoto pravidla existuje výjimka v případě usmrcení zvířat na jatkách pro účely náboženských rituálů. Důvodem této výjimky je snaha respektovat svobodu náboženského vyznání a jeho projevu podle čl. 10 Listiny základních práv Evropské unie (bod 18 preambule a čl. 4 odst. 4). Jednotlivé členské země EU pak regulují porážky zvířat prostřednictvím národních právních úprav. Některé z těchto zemí přitom zavádějí či v minulosti již zavedly změnu vnitrostátní legislativy vedoucí k zákazu těchto rituálních porážek.³⁰ Příkladem je Vlámský region Belgie, jenž 7. července 2017 provedl změnu zákona ze dne 14. 8. 1986, který se týká ochrany a dobrých podmínek zvířat, pokud jde o povolené metody porážky zvířat. Následkem přijetí této změny je zákaz porážky zvířat bez předchozího omráčení, a to včetně porážek pro účely náboženských rituálů. Uvedené vnitrostátní nařízení totiž stanoví povinnost použít reverzibilní omráčení i v případě rituálních porážek. Proti tomuto nařízení se nicméně vznesla vlna nevole ze strany muslimských a židovských věřících, dle kterých je tento předpis v rozporu s Nařízením č. 1099/2009 a brání věřícím praktikovat jejich náboženství, neboť jim neumožňuje opatřit si maso pocházející ze zvířat porážených v souladu s jejich náboženskými předpisy.³¹ Omezení rituálních porážek s cílem zajistit dobré životní podmínky zvířat tak, jak jsou uvedeny v článku 13 SFEU a upřesněny v Nařízením č. 1099/2009, se tak v těchto případech dostává do střetu se svobodou náboženského vyznání.

Případ se nakonec dostal až k Soudnímu dvoru Evropské unie s žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce, jejímž cílem bylo především zjistit, zda unijní právo³² musí být vykládáno tak, že brání právní úpravě členského státu, která vyžaduje, aby při rituální porážce bylo provedeno reverzibilní omráčení, které nemůže způsobit

³⁰ Müllerová a kol. Kapitoly o právech zvířat. „My a oni“ z pohledu filosofie, etiky, biologie a práva. Praha: Nakladatelství Academia, 1. vydání, 2016, s. 627.

Příkladem země, která se rozhodla postavit rituální porážky mimo zákon, je Švédsko, Norsko, Lichtenštejsko, Lucembursko, Island, Švýcarsko. Jedná se o země, ve kterých došlo k zákazu již v druhé polovině 19. či první polovině 20. století.

³¹ Náboženská svoboda a týrání zvířat. [online]. [cit. 15. 5. 2024]. Dostupné z: https://pravni prostor.cz/judikatura/ostatni/nabozenska-svoboda-tyrani-zvirat?strana_do=7#link-note-2

³² Čl. 26 odst. 2 první pododstavec písm. c) Nařízení č. 1099/2009, ve spojení s článkem 13 SFEU a čl. 10 odst. 1 Listiny

smrt zvířete.³³ Generální advokát Gerard Hogan ve svém stanovisku k této věci navrhnul, aby SDEU prohlásil vlámské vnitrostátní nařízení za odporující unijnímu právu, neboť členské státy sice mohou přijmout přísnější pravidla než jsou ta obsažená v unijním právu, ale je jejich povinností přitom respektovat výjimku určenou pro náboženské účely.³⁴ Velký senát SDEU nicméně dospěl k odlišnému závěru a stanovil, že „článek 26 odst. 2 první pododstavec písm. c) nařízení Rady (ES) č. 1099/2009 ze dne 24. září 2009 o ochraně zvířat při usmrcování, ve spojení s článkem 13 SFEU a čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie, musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání právní úpravě členského státu, která vyžaduje, aby bylo při rituální porážce provedeno reverzibilní omráčení, které nemůže způsobit smrt zvířete.“ Unijní úprava tudíž nebrání tomu, aby členské státy v rámci své vnitrostátní úpravy stanovily povinnost provést při rituální porážce reverzibilní omráčení, pokud však dodržují základná práva zakotvená Listinou základních práv Evropské unie.

Soudní dvůr EU akcentoval, že rituální porážka spadá pod svobodu projevat své náboženské vyznání zaručenou čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie. Předmětná vnitrostátní úprava tak sice představuje zásah do výkonu práva na svobodu muslimských a židovských věřících projevovat své náboženské vyznání, nicméně se omezuje pouze na samotnou porážku, tedy jeden aspekt tohoto náboženského rituálu, přičemž porážka jako taková zakázána není. Dle SDEU je taková vnitrostátní právní úprava „vhodná k dosažení cíle spočívajícího v podpoře dobrých životních podmínek zvířat (...) Dobré životní podmínky zvířat jakožto hodnota, které současné demokratické společnosti přikládají již řadu let rostoucí význam, přitom mohou být s ohledem na vývoj společnosti ve větším rozsahu zohledněny v rámci rituální porážky, a přispět tak k odůvodnění přiměřenosti takové právní úpravy, jaká je dotčena v původním řízení.“ Snaha zajistit zvířatům dobré životní podmínky roste v posledních letech napříč prakticky všemi demokratickými státy. Z hlediska nezbytnosti takového zásahu do svobody projevu náboženského vyznání plynoucího z vnitrostátního nařízení SDEU odkázal na vědecká stanoviska Evropského úřadu pro bezpečnost potravin (EFSA), ze kterých vyplývá, že předchozí omráčení představuje optimální prostředek ke snížení utrpení zvířete v okamžiku jeho usmrcení.³⁵ Opatření stanovená ve vnitrostátním belgickém nařízení tak „umožňují zajistit spravedlivou rovnováhu mezi významem, který je přikládán dobrým životním podmínkám zvířat, a svobodou židovských a muslimských věřících projevovat své náboženské vyznání, a jsou proto přiměřená.“ Lze tedy shrnout, že SD EU se zabýval všemi aspekty problematiky rituálních porá-

³³ Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 17. 12. 2020, ve věci C-336/19.

³⁴ Stanovisko generálního advokáta Gerarda Hogana přednesené dne 10. 9. 2020 ve věci C-336/19.

³⁵ Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 17. 12. 2020, ve věci C-336/19.

žek. S uvedeným závěrem se přitom lze plně ztotožnit. Vzhledem k tomu, že bylo prokázáno, že omrácení nemá negativní vliv na vykrvení, které je v rámci rituální porážky podstatné, neexistuje relevantní náboženský důvod, pro který by zvíře muselo bez omrácení trpět.

Česká republika se zatím k podobnému kroku jako Belgie neuchýlila a nadále garantuje výjimku ze zákona na ochranu zvířat proti týrání za účelem usmrcení zvířete při náboženských obřadech.³⁶ Nutno podotknout, že s ohledem na velikost muslimské a židovské komunity u nás není četnost rituálních porážek příliš vysoká³⁷ a touto problematikou se zatím ve své rozhodovací praxi nezabýval ani Nejvyšší správní soud.

4. Další porušení řádné péče o zvířata

Kromě již uvedených způsobů se za formu týrání zvířat považuje rovněž štvání zvířat proti sobě, aniž by to bylo vyžadováno zákonem stanovenými okolnostmi.³⁸ K naplnění skutkové podstaty daného přestupku spočívající v týrání zvířat formou jejich štvání proti sobě však nedojde pouhým přiblížením zvířat k sobě, ale jen tehdy, pokud je prokázáno, že vlastník psa „přiblížením svého psa až do fyzické blízkosti psa poškozené útoku svého psa úmyslně vyvolal či alespoň umožnil.“ Judikaturou bylo rovněž dovozeno, že ačkoliv to zákonem není výslovně stanoveno, k odpovědnosti fyzické osoby za tento přestupek je třeba úmyslné zavinění, neboť si lze vzhledem ke způsobu formulace definice dané formy týrání zvířat jen obtížně představit, jak by bylo možné „štvát zvířata proti sobě“ z nedbalosti (i když ani takové jednání patrně není zcela vyloučeno, ale bylo by složité ho prokázat).³⁹

Týrání zvířat může rovněž spočívat v usmrcení zvířete způsobem působícím nepřiměřenou bolest nebo utrpení. Dle § 3 odst. 1 zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých zákonů, zároveň platí, že k usmrcování zvířat musí vždy docházet způsobem, které není v rozporu s předpisy na ochranu zvířat proti týrání. V této souvislosti se Městský soud v Praze v loňském roce⁴⁰ zabýval otázkou, zda požadavky na bezbolestné usmrcování zvířat chovaných ve velkochovu spadají do rámce práva na příznivé životní prostředí. Žalobcem byl totiž v daném případě ekologický spolek, který v postupu Státní veterinární správy shledal nezákonný zásah spočívající v nehumánním a nezákonném zacházení s nosnicemi během jejich likvidace z důvodu výskytu ptačí chřipky. Obecně přitom mohou

³⁶ § 5f ZOZT.

³⁷ Müllerová, H. a kol. Kapitoly o právech zvířat. „My a oni“ z pohledu filosofie, etiky, biologie a práva. Praha: Nakladatelství Academia, 1. vydání, 2016, s. 627.

³⁸ § 4 odst. 1 písm. f) ZOZT.

³⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 2. 2023, č. j. 5 As 49/2021-37.

⁴⁰ Usnesení Městského soudu ze dne 18. 5. 2023, č. j. 6 A 1/2023-24

spolky namítat dotčení na právu na příznivé životní prostředí ve smyslu čl. 35 Listiny základních práv a svobod, z čehož dovozují aktivní procesní legitimaci k podání žaloby.⁴¹

Městský soud v Praze po posouzení dospěl k závěru, že spolek není aktivně procesně legitimovaný k podání návrhu. Nejvyšší správní soud k tomu uvedl, že „do práva na příznivé životní prostředí nepochybně spadá ochrana volně žijících druhů živočichů a planě rostoucích rostlin konkretizovaná zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.“⁴² Stěžovatel se však svého práva na příznivé životní prostředí dovolával ve vazbě na ochranu hospodářských zvířat, resp. zvířat chovaných ve velkochovu, a to konkrétně „prostřednictvím“ veterinárních předpisů a předpisů na ochranu zvířat proti týrání. Judikatura se však prozatím nezabývala otázkou, zda právo na příznivé životní prostředí zahrnuje také způsob zacházení se zvířaty, která nejsou volně žijícími druhy živočichů, ale hospodářskými zvířaty, resp. zda stěžovatelem uváděná ustanovení veterinárního zákona a zákona na ochranu zvířat proti týrání představují konkretizaci práva na příznivé životní prostředí. Kasační soud proto usnesení městského soudu rozsudkem ze dne 19. 1. 2024, č. j. 5 As 94/2023-26, zrušil a věc mu vrátil dalšímu řízení s tím, že musí řádně posoudit, zda lze v takovém případě dovést aktivní procesní legitimaci spolku podobně jako v případech volně žijících druhů živočichů.⁴³

Je nepochybné, že Městský soud v Praze v tomto případě zcela pominul podstatu věci, tj. zda právo na příznivé životní prostředí zahrnuje také způsob zacházení se zvířaty, která nejsou volně žijícími druhy živočichů ve smyslu zákona na ochranu přírody a krajiny, přestože stěžovatel v podané žalobě uvedl konkrétní ustanovení, která měla být postupem žalované porušena. Vzhledem k tomu, že Nejvyšší správní soud již v minulosti dovedl, že do práva na životní prostředí spadá ochrana volně žijících druhů živočichů, nabízí se otázka, proč by tomu v případě hospodářských zvířat mělo být jinak. Ostatně součástí životního prostředí jsou organismy bez jakéhokoliv rozdílu. Souhlasím tedy s názorem, že je nutno tuto otázku samostatně posoudit způsobem, jakým to učinil kasační soud ve vztahu k volně žijícím druhům živočichů. Osobně bych se přitom přiklonila k názoru dovést aktivní legitimaci spolku i v případě zvířat umístěných v chovu.

Chránit zvířata proti týrání je nutné rovněž během jejich přepravy. S ohledem na existenci společného trhu je stěžejním právním předpisem v této oblasti Nařízení Rady (ES) č. 1/2005, o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících

⁴¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 1. 2024, č. j. 5 As 94/2023-26.

⁴² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 10. 2010, č. j. 6 Ao 5/2010-43.

⁴³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 1. 2024, č. j. 5 As 94/2023-26. V době dopsání tohoto článku ještě Městský soud znovu nerozhodl.

činností. Bohatá je v této oblasti především judikatura SDEU⁴⁴, která v otázce přepravy zvířat např. dovodila, že pojem „přeprava“ zahrnuje jak dobu nakládky, tak i vykládky zvířat⁴⁵, či že se pravidla pro přepravu vztahují i na přepravu zvířat za hranice EU, což v praxi znamená, že organizátor cesty má povinnost předložit knihu jízd, která „je z pohledu podmínek této cesty, tak jak jsou plánovány, realistická a umožňuje se domnívat, že ustanovení uvedeného nařízení budou dodržena, a to včetně úseku uvedené cesty, který se uskuteční na území třetí země, přičemž pokud tomu tak není, je uvedený orgán oprávněn vyžadovat, aby uvedené podmínky byly změněny tak, aby dodržení uvedených ustanovení bylo zajištěno pro celou cestu.“⁴⁶ Otázkou knihy jízd se zabýval i Krajský soud v Praze, který posuzoval případ přepravy živých zvířat (skotu) na jatky, přičemž žalobce nebyl v souladu s čl. 5 odst. 4 nařízení č. 1/2005 pro tento účel vybaven knihou jízd, ačkoliv se s ohledem na dobu trvání přepravy, která přesáhla 8 hodin, jednalo o přepravu dlouhotrvající. Krajský soud v Praze k tomu uvedl, že povinnost řádně vést knihu jízd sice zvyšuje administrativní náročnost dlouhotrvajících cest, nicméně sleduje legitimní cíl plynoucí z odst. 15 a 18 preambule nařízení č. 1/2005, podle nichž mají zejména dlouhotrvající cesty nejpříznivější účinky než cesty na krátkou vzdálenost, a proto je třeba stanovit postupy, aby se zajistilo lepší vynucování dodržování norem, a to především zlepšením zpětné sledovatelnosti dopravních operací. Za situace, kdy je organizátor přepravy, jenž sám přepravu fyzicky neuskutečňuje, povinen zajistit, „aby dopravce splnil povinnost mít ve vozidle knihu jízd, je tím implicitně ukládána povinnost dopravci, aby měl po celou dobu přepravy u sebe ve vozidle knihu jízd.“ Krajský soud tak dospěl k závěru, že „doprovce se nemůže zprostit odpovědnosti za dodržení odst. 6 a 8 přílohy II nařízení Rady (ES) č. 1/2005 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností tím, že mu organizátor přepravy nepředal knihu jízd,“ a zároveň, že „doprovce smí provést přepravu zvířat, která naplňuje definici dlouhotrvající cesty ve smyslu čl. 2 písm. m) nařízení Rady (ES) č. 1/2005 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností pouze za podmínky plynoucí z čl. 5 odst. 4 nařízení, že zásilku zvířat bude doprovázet kniha jízd dle přílohy II tohoto nařízení.“⁴⁷ Z uvedeného tedy vyplývá, že s ohledem na harmonizaci pravidel pro přepravu zvířat v rámci EU je nutno tuto problematiku posuzovat v širším kontextu unijního práva.

⁴⁴ V této souvislosti je nutno v podrobnostech odkázat na článek: Vomáčka, Vojtěch. Judikatura NSS: Ochrana zvířat proti týrání. Soudní rozhledy [online]. č. 1, s. 2. roč. 2020.

⁴⁵ Rozsudek SDEU ze dne 23. 11. 2006, ve věci ZVK, C-300/05, EU:C:2006:735.

⁴⁶ Rozsudek SDEU ze dne 23. 4. 2015, Zuchtvieh-Export, C-424/13, EU:C:2015:259.

⁴⁷ Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 16. 12. 2019, č. j. 48 A 39/2017-50

V souvislosti s chovem zvířat pak nelze opomenout ani povinnosti v oblasti veterinární péče stanovené především zákonem č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých zákonů. Správní soudy se ve své rozhodovací praxi porušením různých požadavků veterinární péče zabývají opakovaně, avšak většinou se judikatura netýká přímo ochrany zvířat. Za zmínku však stojí např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 7. 2022, č. j. 3 As 144/2020-35, který se zabýval případem nedostatečné péče hospodáře o koně, jež vyústila k nařízení mimořádných veterinárních opatření, jejichž cílem bylo z důvodu podezření na nákazu omezit přesun koní z chovu do chovu, včetně pořádání svodů koní v tomto hospodářství, příp. účast koní z tohoto hospodářství na jiných svodech, sportovních akcích nebo veřejných vystoupeních. Ačkoliv nákaza nebyla nakonec potvrzena, z dalších kontrol veterinární správy vyplynulo, že o koně nebylo řádně pečováno, a proto krajská veterinární správa navrhla příslušnému městskému úřadu, aby rozhodl o umístění týraného zvířete do náhradní péče. K tomuto kroku bylo přistoupeno z důvodu ochrany veřejného zájmu, kterým bezpochyby ochrana zvířat proti týrání je.⁴⁸

V souvislosti s řádnou péčí o zvířata řešily správní soudy rovněž otázku odbornosti osob oprávněných o ně pečovat. Požadavky na odbornou způsobilost osob, které jsou oprávněny provádět testování a posuzování v chovech a testacích zařízeních, jsou stanoveny v § 7 odst. 2 a § 30 zákona č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů. Nejvyšší správní soud se touto otázkou zabýval v rozsudku ze dne 17. 12. 2019, č. j. 1 As 393/2019-37, ve kterém dovedl, že „ustanovení § 7 odst. 2 ve spojení s § 30 odst. 2 zákona č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat, vyžaduje, aby veškeré (i dílčí) úkony v rámci testování a posuzování mléčné užitkovosti hospodářských zvířat v chovech nebo v testacích zařízeních vykonávaly pouze odborně způsobilé osoby. Tato povinnost se týká i odebrání testovaných vzorků a jejich odesílání do testacního zařízení.“ V zájmu zajištění odborné péče o zvířata při všech prováděných úkonech lze takový výklad daného ustanovení jistě považovat za vhodný.

⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 7. 2022, č. j. 3 As 144/2020-35

Závěr

Na problémy v oblasti ochrany zvířat proti týrání reaguje ve své rozhodovací praxi poměrně často i judikatura, a to nejenom správních soudů. V článku byla věnována pozornost především aktuální judikatuře nejvyšších soudů, přičemž k judikátům byly uvedeny dílčí závěry.

V článku analyzovaná rozhodovací praxe nejvyšších soudů přitom nepochybně potvrzuje, že ochrana zvířat proti týrání je veřejným zájmem. Jelikož ne vždy právní úprava vztahující se k ochraně zvířat poskytuje jednoznačný výklad, rozhodovací praxe soudů řeší zároveň i dílčí problémy a jejich interpretace má relevanci pro aplikační praxi. Lze jen ocenit, že pokud se případy do soudní kontroly dostanou, tak je jim dle mého názoru věnována patřičná pozornost, a to jak na úrovni správních, tak i trestních soudů. Zejména v souvislosti s novelou trestního zákoníku a zavedením nového trestného činu spočívajícím v chovu zvířat v nevhodných podmínkách se některé případy dostaly až k Nejvyššímu soudu. Ačkoliv se v souvislosti s touto novelou objevují i pochybnosti ohledně nutnosti jejího přijetí, osobně jsem toho názoru, že ochranu zvířat proti týrání dokáže posílit a díky ní bude možno efektivně reagovat na nevhodné podmínky chovu zvířat vedoucí k jejich strádání a utrpení.

Seznam použitých zdrojů

Müllerová, H. a kol. *Kapitoly o právech zvířat. „My a oni“ z pohledu filosofie, etiky, biologie a práva*. Praha: Nakladatelství Academia, 1. vydání, 2016.

Důvodová zpráva k zákonu č. 114/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Důvodová zpráva k zákonu č. 255/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

Náboženská svoboda a týrání zvířat. [online]. [cit. 15. 5. 2024]. Dostupné z: https://pravni prostor.cz/judikatura/ostatni/nabozenska-svoboda-tyrani-zvirat?strana_do=7#link-note-2

Soudní rozhodnutí

Nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 5/01

Nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94

Nález Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. Pl. ÚS 7/17

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2023, sp. zn. 7 Tdo 55/2023

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2015, č. j. 6 Tdo 1014/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2023, sp. zn. 4 Tdo 895/2023

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2023, sp. zn. 4 Tdo 165/2023

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 3. 2021, č. j. 10 As 402/2020-26

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 1. 2024, č. j. 4 As 118/2023-19

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 1. 2024, č. j. 4 As 118/2023-19

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 1. 2019, č. j. 1 As 375/2018-26

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 12. 2020, č. j. 10 As 306/2018-68

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 1. 2022, č. j. 10 As 150/2020-37

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 2. 2022, č. j. 7 As 258/2021-26

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 2. 2024, č. j. 8 As 135/2022-42

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 2. 2024, č. j. 4 As 141/2023-30

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 2. 2024, č. j. 8 As 135/2022-42

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 2. 2024, č. j. 8 As 281/2022-37

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 2. 2024, č. j. 10 As 308/2022-32

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 2. 2023, č. j. 5 As 49/2021-37

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 1. 2024, č. j. 5 As 94/2023-26

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 10. 2010, č. j. 6 Ao 5/2010-43

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 7. 2022, č. j. 3 As 144/2020-35
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 12. 2019, č. j. 1 As 393/2019-37
Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) EU ze dne 17. 12. 2020, ve věci C-336/19
Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) EU ze dne 17. 12. 2020, ve věci C-336/19
Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 23. 11. 2006, ve věci ZVK, C-300/05, EU:C:2006:735
Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 23. 4. 2015, Zuchtvieh-Export, C-424/13, EU:C:2015:259
Stanovisko generálního advokáta Gerarda Hogana přednesené dne 10. 9. 2020 ve věci C-336/19
Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 16. 12. 2019, č. j. 48 A 39/2017-50
Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 23. 4. 2015, č. j. 22 A 69/2013-30
Rozsudek Okresního soudu v Trutnově ze dne 25. 4. 2019, č. j. 3 T 5/2019-576

Abstrakt

Ochrana zvířat proti týrání a jejich *welfare* je odbornou oblastí, která sice má své historické základy, ale zejména v poslední době nabývá na významu a vyvíjí se úrovní mezinárodní, regionální i vnitrostátní. Tento článek se zaměřuje na různé aspekty péče o zvířata a zajištění jejich životní pohody (*welfare*) v reflexi judikatury. Předmětem zkoumání je především relevantní judikatura z posledních let na pozadí platné právní úpravy a vybraných názorů odborné literatury. Aktuální judikatura se týká především porušení povinností stanovených zákonem č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, a dalších souvisejících právních předpisů, a to i s ohledem na v posledních letech provedené novelizace. Pozornost bude v článku věnována porušení zákonem stanovených povinností, které mohou být, podle jejich povahy a intenzity, předmětem soudní kontroly jak správního soudnictví, tak i obecného soudnictví v linii trestního práva. Tam, kde se k dané věci vyjadřoval i Soudní dvůr EU, budou předmětem zájmu i jím vyjádřené závěry. Zásadnější závěry vyplývající z rozhodovací praxe soudů budou citovány a analyzovány podrobněji přímo v textu.

Klíčová slova

týrání zvířat – podmínky chovu – omezení chovu – péče o zvířata

O autorce:

Autorka působí jako asistentka soudce na Nejvyšším správním soudě v Brně. Zároveň je studentkou doktorského studia na Katedře práva životního prostředí Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

kontakt: kralova.krist@gmail.com

Abstract

The protection of cruelty to animals and their welfare is a specialist area which, although it has its historical foundations, has been gaining importance and developing at international, regional and national levels, especially in recent times. This article focuses on various aspects of animal care and welfare in the reflection of the courts practice. The subject of the article is mainly judicial decisions from recent years against the background of current legislation and selected opinions from the literature. The current judgment concerns mainly violation of the obligations laid down in Act No. 246/1992 Coll., on the protection of cruelty to animals, and other related legislation, also with regard to the amendments made in recent years. In the article the attention will be paid to violations of statutory obligations, which, depending on their nature and intensity, may be subject to administrative judiciary and the criminal justice system and practice. In the article the relevant conclusions of Court of Justice will also be of interest. The more fundamental conclusions arising from the case law of the courts will be quoted and analysed in more detail in the text.

Keywords:

cruelty to animals – conditions of breeding – breeding restriction – care of animals

